

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ
НАУК РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН
Қазақстан Республикасының
педагогикалық университетінің
Абая

THE BULLETIN

THE NATIONAL ACADEMY OF
SCIENCES OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
Abai Kazakh National Pedagogical
University

PUBLISHED SINCE 1944

1 (401)

JANUARY – FEBRUARY 2023

ALMATY, NAS RK

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

БИЛЯЛОВ Дархан Нұрланұлы, PhD, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мықтыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н = 2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2023

Типографияның мекен-жайы: «Аруна» ЖК, Алматы қ., Мұратбаев көш., 75.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансент Кансеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

БИЛЯЛОВ Дархан Нурланович, PhD, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального педагогического университета им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Лязгат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: ООО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № **16895-Ж**, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Национальная академия наук Республики Казахстан, 2023

Адрес типографии: ИП «Аруна», г. Алматы, ул. Муратбаева, 75.

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhansait Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

DEPUTY CHIEF DIRECTOR:

BILYALOV Darkhan Nurlanovich, Ph.D, Honorary Member of NAS RK, Rector of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASSYMOVA Alma Esimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 6**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 4**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarin (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2023

Address of printing house: ST «Aruna», 75, Muratbayev str, Almaty.

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

Е.Б. Абдимомынов, Т.Р. Абдыкадырова М. ӘУЕЗОВТИҢ ӘНГІМЕЛЕРІН ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕР.....	14
Д. Айтенова, Хулия Касапоглу Ченгел, Ф. Турсуманова, М. Исакулова ҚАРАХАН ДӘУІРІ ӘДЕБИЕТІН ОҚЫТУДЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕР.....	29
Б. Акмагамбетова, Г. Сәрсек ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУДАҒЫ СҰХБАТТЫҢ РӨЛ.....	40
С.С. Анапияева ЦИФРЛЫҚ ДИЗАЙНДЫ ЖОБАЛАУ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ӘДЕБИ МӘТІНДЕРДЕГІ КӨРКЕМДЕГІШ ҚҰРАЛДАРДЫ ТАҢУ БІЛГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ.....	55
Ж.Б. Ахметова, Ж.А. Орынханова, Г.А. Сейдуллаева, Э.И. Турсунбаева ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРНЫ ОҚЫТУШЫЛАРЫНЫҢ ЦИФРЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	70
Ә.И. Әбілғаева, К.А. Жумагулова, Л.М. Мамбетова, К.Б. Тлегенова ИНТЕГРАЦИЯ НЕГІЗІНДЕ БОЛАШАҚ БИОЛОГ ПЕДАГОГТЕРІН КӘСІБИ ДАЯРЛАУДЫҢ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ.....	88
Е. Бурибаев, Ж. Хамзина, Л. Сафронова, Т. Килыбаев, Т. Әпендиев ҚАЗАҚСТАННЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІНДЕ ҒЫЛЫМИ ЗЕРТТЕУЛЕРДІҢ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ.....	104
Г.А. Ергалиева, Л.М. Маденова, Ж.Ж. Нәбиева ЖАСӨСПІРІМДЕРДІҢ ҚҰНДЫЛЫҚ БАҒДАРЫНЫҢ ӨЗГЕРУ СЕБЕПТЕРІ.....	122
С.Ж. Жанжигитов, Б. Әбдуәлиұлы СТУДЕНТТЕРДІҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	140
Г.А. Кажигалиева, А. Еркебекова, Г.А. Орынханова МЕКТЕПТЕГІ ОРЫС ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА МӘТІНМЕН ЖҰМЫС.....	160
Ж.Б. Қдыралиева, Г.С. Балтабаева, Р. Жәлиқызы ЕЖЕЛГІ ДӘУІР ӘДЕБИЕТІНДЕГІ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	172
А.Б. Қудасбекова, А.П. Мынбаева, О.А. Стычева, Д. Байғұтова ЖОО-ДАҒЫ ӘДЕБИЕТ ПӘНІНДЕ ЛИНГВОСТИЛИСТИКАЛЫҚ ТАЛДАУ.....	180
Ж.Г. Кулекенова, З.Б. Ешимбетова, Б.Н. Агабекова, Ш.А. Акимбекова ЖОҒАРЫ КУРС СТУДЕНТТЕРІНІҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУДА ШЕТ ТІЛІНДЕ БІЛІМ БЕРУ.....	190

К. Мухтарқызы, Г.М. Абильдинова
ТОЛЫҚТЫРЫЛҒАН ШЫНАЙЫЛЫҚ МОБИЛЬДІ ҚОСЫМШАЛАРЫНЫҢ ОҚУШЫЛАРДЫҢ
ОҚУ МОТИВАЦИЯСЫНА ӘСЕРІ.....201

М.М. Нуризинова, М.К. Скаков, Ш.Ж. Раманкулов
БОЛАШАҚ МАМАНДАРДЫҢ ТРИБОЛОГИЯ ТУРАЛЫ ТҮСІНІКТЕРІНІҢ ҚАЛЫПТАСУЫН
ЗЕРТТЕУ.....212

А.Б. Туркменбаев, Э.А. Абдыкеримова, Б.У. Қуанбаева, М.Е. Рахметов
БІЛІМ БЕРУ ҮДЕРІСІНДЕ АҚПАРАТТЫҚ-КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ
ҚОЛДАНУ ТӘЖІРИБЕСІ.....223

ЭКОНОМИКА

А.Б. Әбілқасым, Ғ.М. Жұрынов, Т.Н. Маширова, А.А. Иманбаев, А.Т. Шитенова
КӘСПОРЫНДА ЗАМАНАУИ САТУ ЛОГИСТИКАСЫН ЕНГІЗУ МЕХАНИЗМІ.....238

М.Е. Абылкасымова, Ш.Ж. Шунеев, С.А. Джуатова
ЭКОНОМИКАНЫ НЕСИЕЛЕНДІРУДІҢ ТЕПЕ – ТЕҢДІК ЖӘНЕ ШАМАДАН ТЫС ӨСУ
ҚАРҚЫНЫН БАҒАЛАУ.....248

Б.А. Альпенова, Д.Б. Муратова, Л.Т. Сарыкулова, К.А. Абдыкулова, Н.Х. Маулина
ҚАЗАҚСТАН Өңірлерін қаржыландырудың өлеуметтік-экономикалық
ӘСЕРІН БАҒАЛАУ.....278

Ж.А. Бабажанова, Д.А. Бекешева, А.К. Оралбаева, С.Ч. Примбетова, М.С. Толысбаева
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ
ПРОЦЕСТЕРДІ ДАМУДЫҢ МОДЕЛІН ӘЗІРЛЕУ.....290

Ж. Байшукурова, Р. Якудина, С. Серикбаев, К. Камали, А. Нурманов
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖҮЙЕСІНІҢ ҚЫЗМЕТІНІҢ ҚАЗІРГІ
ПАРАМЕТРЛЕРІН ЗЕРТТЕУ.....304

А.Н. Бейсембина, С.К. Кунязова, А.Ж. Бұхарбаева, А.Т. Султанов, Р.К. Айтманбетова
ЭКОНОМИКАНЫҢ ТРАНСФОРМАЦИЯСЫ ЖАҒДАЙЫНДА ХАЛЫҚТЫ ЖҰМЫСПЕН
ҚАМТУДЫ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ КОНТЕКСТІНДЕГІ ЕҢБЕК НАРЫҒЫ
ЭКОНОМИКАСЫНЫҢ МӘНІ МЕН РӨЛІ.....316

С.Т. Дошманова, Б.Ж. Болатова, А.А. Курманалина, Б.М. Таскарина, А.М. Сапарғали
ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСУДІ ЫНТАЛАНДЫРУДАҒЫ ҒЫЛЫМНЫҢ РӨЛІ МЕН
МАҢЫЗЫ.....325

З.О. Иманбаева, Ғ.С. Мукина, Ж.А. Бабажанова, Ж.К. Аймагамбетова, Ғ.Д. Кенжебаева
ЕУРОПАЛЫҚ ОДАҚ ЕЛДЕРІНІҢ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ КООПЕРАТИВТЕРІ
САЛАСЫНДАҒЫ ТӘЖІРИБЕСІ.....336

Б.А. Мархаева, М.У. Бейсенова, А.К. Мурзалиева
МЕЙРАМХАНАЛАРДА ШЕШІМ ҚАБЫЛДАУ ҮШІН РЕЛЕВАНТТЫҚ ШЫҒЫНДАРДЫ
ТАЛДАУ.....347

С.Т. Мусина, М.К. Асанова, А.Б. Мыржықбаева, Е.Т. Ақбаев, А.И. Нагорная КӨШІ-ҚОН СЕБЕПТЕРІН ЗЕРТТЕУ: ПАНДЕМИЯ КЕЗІНДЕГІ COVID-19 ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ РЕЙСТЕР АРАСЫНДАҒЫ БАЙЛАНЫСТЫ ТАЛДАУ.....	357
Қ.Т. Нұралина, С.А. Азылжанова, Ж.А. Абылқасимова, Л.М. Шаяхметова, Д.М. Ақишева АЙМАҚ ЭКОНОМИКАСЫН ДАМУ ТУРАСЫнда МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУДІҢ ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕСІ.....	369
Б.К. Нурмағанбетова, Г.Ж. Рысмаханова, М.Ш. Кушенова, А.Ж. Машаева, А.Ж. Оспанбаева ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОНОМИКАСЫНЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ САЛАСЫНА ШЕТЕЛ ИНВЕСТИЦИЯЛАРЫН ТARTУ МӘСЕЛЕСІ.....	382
О. Рыскельді, В. Шеломенцева, М. Миркович, А. Нурғалиева АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫН ЦИФРЛАНДЫРУДЫҢ БОЛАШАҒЫ МЕН МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	395
М.Х. Саидов, Н.А. Ашурметова, Б.Б. Қалықов, Г.М. Рахимжанова, Г.Т. Хамдамова ОРГАНИКАЛЫҚ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ.....	410
М.Р. Сихимбаев, Г.Н. Сраилова, З.К. Калиаскарова, Қ.Б. Жұманазаров, А.Ж. Асаинов ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ҰЛТТЫҚ СТАНДАРТТАР БАЗАСЫНДА БАҒАЛАУДЫ ДАМУ ТУРАСЫнда.....	422
А.Г. Утжанова, А.О. Жағыпарова МҰНАЙ ФЮЧЕРСТЕРІ НАРЫҒЫНЫҢ ДАМУЫН ТАЛДАУ.....	439

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

Е.Б. Абдимомынов, Т.Р. Абдыкадырова МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОБУЧЕНИЯ РАССКАЗАМ М. АУЭЗОВА.....	14
Д. Айтенова, Хулия Касапоглу Ченгел, Ф. Турсуманова, М. Исакулова ОСНОВЫ ПРОБЛЕМЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ЛИТЕРАТУРЫ ЭПОХИ КАРАХАНА.....	29
Б. Акмагамбетова, Г. Сарсеке РОЛЬ ИНТЕРВЬЮ В РАЗВИТИИ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ ОБУЧАЮЩИХСЯ.....	40
С.С. Анапияева МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ УМЕНИЙ ОПРЕДЕЛЯТЬ ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ СРЕДСТВА В ЛИТЕРАТУРНЫХ ТЕКСТАХ ПОСРЕДСТВОМ ПРОЕКТИРОВАНИЯ ЦИФРОВОГО ДИЗАЙНА.....	55
Ж.Б. Ахметова, Ж.А. Орынханова, Г.А. Сейдуллаева, Э.И. Турсунбаева ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЦИФРОВОЙ ГРАМОТНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ.....	70
Ә.И. Әбілғаева, К.А. Жұмағұлова, Л.М. Мамбетова, К.Б. Тлегенова ТЕНДЕНЦИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ- БИОЛОГОВ НА ОСНОВЕ ИНТЕГРАЦИИ.....	88
Е. Бурибаев, Ж. Хамзина, Л. Сафронова, Т. Кильбаев, Т. Апендиев ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ В ПЕДАГОГИЧЕСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ КАЗАХСТАНА.....	104
Г.А. Ергалиева, Л.М. Маденова, Ж.Ж. Набиева ПРИЧИНЫ ИЗМЕНЕНИЯ ЦЕННОСТНЫХ ВЗГЛЯДОВ ПОДРОСТКОВ.....	122
С.Ж. Жанжигитов, Б. Абдуалиулы МЕТОДИКА ФОРМИРОВАНИЯ ПРАВОВОЙ ГРАМОТНОСТИ СТУДЕНТОВ.....	140
Г.А. Кажигалиева, А. Еркебекова, Г.А. Орынханова РАБОТА С ТЕКСТОМ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В ШКОЛЕ.....	160
Ж.Б. Кдыралиева, Г.С. Балтабаева, Р. Жәліқызы МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ В ДРЕВНЕЙ ЛИТЕРАТУРЕ.....	172
А.Б. Кудасбекова, А.П. Мынбаева, О.А. Стычева, Д. Байғұтова ЛИНГВОСТИЛИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ НА ЗАНЯТИЯХ ПО ЛИТЕРАТУРЕ ВУЗЕ.....	180
Ж.Г. Кулекенова, З.Б. Ешимбетова, Б.Н. Агабекова, Ш.А. Акимбекова ИНОЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В РАЗВИТИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ СТАРШИХ КУРСОВ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ.....	181

К. Мухтарқызы, Г.М. Абильдинова
ВЛИЯНИЕ УЧЕБНЫХ МОБИЛЬНЫХ ПРИЛОЖЕНИЙ ДОПОЛНЕННОЙ РЕАЛЬНОСТИ НА
МОТИВАЦИЮ УЧЕНИКОВ ВО ВРЕМЯ УРОКА.....201

М.М. Нуризинова, М.К. Скаков, Ш.Ж. Раманкулов
ИССЛЕДОВАНИЕ СФОРМИРОВАННОСТИ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ БУДУЩИХ
СПЕЦИАЛИСТОВ О ТРИБОЛОГИИ.....212

А.Б. Туркменбаев, Э.А. Абдыкеримова, Б.У. Куанбаева, М. Рахметов
ОПЫТ ПРИМЕНЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ.....223

ЭКОНОМИКА

А.Б. Әбілқасым, Ғ.М. Жұрынов, Т.Н. Маширова, А.А. Иманбаев, А.Т. Шитенова
МЕХАНИЗМ ВНЕДРЕНИЯ СОВРЕМЕННОЙ ЛОГИСТИКИ СБЫТА НА
ПРЕДПРИЯТИИ.....238

М.Е. Абылкасымова, Ш.Ж. Шунеев, С.А. Джуатова,
ОЦЕНКА РАВНОВЕСНОГО И ЧРЕЗМЕРНОГО ТЕМПОВ РОСТА КРЕДИТОВАНИЯ
ЭКОНОМИКИ.....248

Б.А. Альпенова, Д.Б. Муратова, Л.Т. Сарыкулова, К.А. Абдыкулова, Н.Х. Маулина
ОЦЕНКА СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО ЭФФЕКТА ФИНАНСИРОВАНИЯ
РЕГИОНОВ КАЗАХСТАНА.....278

Ж.А. Бабажанова, Д.А. Бекешева, А.К. Оралбаева, С.Ч. Примбетова, М.С. Толысбаева
РАЗРАБОТКА МОДЕЛИ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В СЕЛЬСКОМ
ХОЗЯЙСТВЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....290

Ж. Байшукурова, Р. Якудина, С. Серикбаев, К. Камали, А. Нурманов
ИССЛЕДОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ПАРАМЕТРОВ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ
ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....304

А.Н. Бейсембина, С.К. Кунызова, А.Ж. Бухарбаева, А.Т. Султанов, Р.К. Айтманбетова
СУЩНОСТЬ И РОЛЬ ЭКОНОМИКИ РЫНКА ТРУДА В КОНТЕКСТЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИКИ.....316

С.Т. Дошманова, Б.Ж. Болатова, А.А. Курманалина, Б.М. Таскарина, А.М. Сапаргали
РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ НАУКИ В СТИМУЛИРОВАНИИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО
РОСТА.....325

**З.О. Иманбаева, Г.С. Мукина, Ж.А. Бабажанова, Ж.К. Аймагамбетова,
Г.Д. Кенжебаева**
ОПЫТ СТРАН ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА В ОБЛАСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ
КООПЕРАТИВОВ.....336

Б.А. Мархаева, М.У. Бейсенова, А.К. Мурзалиева
АНАЛИЗ РЕЛЕВАНТНЫХ ЗАТРАТ ДЛЯ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ В
РЕСТОРАНАХ.....347

С.Т. Мусина, М.К. Асанова, А.Б. Мыржыкбаева, Е.Т. Акбаев, А.И. Нагорная ИЗУЧЕНИЕ ПРИЧИН МИГРАЦИИ: АНАЛИЗ ВЗАИМОСВЯЗИ МЕЖДУ COVID-19 И МЕЖДУНАРОДНЫМИ РЕЙСАМИ В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ.....	357
К.Т. Нуралина, С.А. Азылканова, Ж.А. Абылкасимова, Л.М. Шаяхметова, Д.М. Акишева ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ РЕГИОНА.....	369
Б.К. Нурмаганбетова, Г.Ж. Рысмаханова, М.Ш. Кушенова, А.Ж. Машаева, А.Ж. Оспанбаева ПРОБЛЕМА ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В ИННОВАЦИОННУЮ СФЕРУ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	382
О. Рыскельді, В. Шеломенцева, М. Миркович, А. Нургалиева ПЕРСПЕКТИВЫ И ПРОБЛЕМЫ ЦИФРОВИЗАЦИИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА.....	395
М.Х. Саидов, Н.А. Ашурметова, Б.Б. Калыкова, Г.М. Рахимжанова, Г.Т. Хамдамова ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОРГАНИЧЕСКОГО СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА.....	410
М.Р. Сихимбаев, Г.Н. Сраилова, З.К. Калиаскарова, К.Б. Жуманазаров, А.Ж. Асанов РАЗВИТИЕ ОЦЕНКИ НА БАЗЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	422
А.Г. Утжанова, А.О. Жагыпарова АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ РЫНКА НЕФТЯНЫХ ФЬЮЧЕРСОВ.....	439

CONTENTS

PEDAGOGY

Y.B. Abdimomynov, T.R. Abdykadyrova METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF TEACHING M. AUEZOV'S STORIES.....	14
D. Aitenova, Hulya Kasapoglu Cengel, F. Tursumanova, M. Isakulova ACTUAL PROBLEMS OF TEACHING LITERATURE OF THE KARAKHAN ERA.....	29
B. Akmagambetova, G. Sarseke THE ROLE OF INTERVIEWS IN THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' RESEARCH SKILLS.....	40
S.S. Anapiyayeva METHODOLOGICAL FOUNDATIONS FOR THE FORMATION OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN'S SKILLS TO IDENTIFY ARTISTIC MEANS IN LITERARY TEXTS THROUGH DIGITAL DESIGN.....	55
Zh. Akhmetova, Zh. Orynkhanova, G. Seidullayeva, E. Tursunbayeva PROBLEMS OF FORMATION OF DIGITAL LITERACY OF TEACHERS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION.....	70
A. Abiltayeva, K. Zhumagulova, L. Mambetova, K. Тлегенова TRENDS IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE BIOLOGY TEACHERS BASED ON INTEGRATION.....	88
Ye. Buribayev, Zh. Khamzina, L. Safronova, T. Kilybayev, T. Apendiyev EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF SCIENTIFIC RESEARCH AT THE PEDAGOGICAL UNIVERSITY OF KAZAKHSTAN.....	104
G. Yergaliyeva, L. Madenova, Zh. Nabieva REASONS FOR CHANGING THE VALUE VIEWS OF ADOLESCENTS.....	122
S.Zh. Zhanzhigitov, B. Abdualiuly METHODS OF FORMATION OF LEGAL LITERACY OF STUDENTS.....	140
G.A. Kazhigalieva, A. Yerkebekova, G. Orynkhanova WORKING WITH TEXT IN RUSSIAN LANGUAGE LESSONS AT SCHOOL.....	160
Zh.B. Kadyralieva, G.S. Baltabayeva, R. ZHalikyzy METHODOLOGY OF TEACHING NATIONAL VALUES IN ANCIENT LITERATURE.....	172
A.B. Kudasbekova, A.P. Mynbayeva, O.A. Stycheva, D.N. Baigutova LINGUISTIC AND STYLISTIC ANALYSIS AT THE LESSONS OF LITERATURE AT THE UNIVERSITY.....	180
Zh.G. Kulekenova, Z.B. Yeshimbetova, B.N. Agabekova, Sh.A. Akimbekova FOREIGN LANGUAGE EDUCATION IN THE DEVELOPMENT OF UNDERGRADUATES' PROFESSIONAL COMPETENCE	190

K. Mukhtarkyzy, G. Abildinova

IMPACT OF AUGMENTED REALITY LEARNING MOBILE APPLICATIONS ON STUDENTS' MOTIVATION DURING LESSONS.....201

M. Nurizinova, M. Skakov, Sh. Ramankulov

THE STUDY OF THE FORMATION OF IDEAS OF FUTURE SPECIALISTS ABOUT TRIBOLOGY.....212

A. Turkmenbaev, E. Abdykerimova, B. Kuanbayeva, M. Rakhmetov

EXPERIENCE IN THE USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS.....223

EKONOMICS**A.B. Abylkasym, G.M. Zhuryynov, T.N. Mashirova, A.A. Imanbayev, A.T. Shitenova**

THE MECHANISM OF IMPLEMENTATION OF MODERN SALES LOGISTICS AT THE ENTERPRISE.....238

M. Abylkassymova, Sh. Shuneyev, S. Juatova

ASSESSMENT OF THE EQUILIBRIUM AND EXCESSIVE GROWTH RATES OF LENDING TO THE ECONOMY.....248

B. Alpenova, D. Muratova, L. Sarykulova, K. Abdykulova, N. Maulina

ASSESSMENT OF THE SOCIO-ECONOMIC EFFECT OF FINANCING THE REGIONS OF KAZAKHSTAN.....278

Z. Babazhanova, D. Bekesheva, A. Oralbayeva, S. Primbetova, M. Tolysbayeva

MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE PROCESSES IN AGRICULTURE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....290

ZH. Baishukurova, R. Yakudina, S. Serikbayev, K. Kamali, A. Nurmanov

STUDY OF MODERN PARAMETERS OF THE FUNCTIONING OF THE ECONOMIC SYSTEM OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....304

A. Beisembina, S. Kunyazova, A. Bukharbayeva, A. Sultanov, R. Aitmanbetova

THE ESSENCE AND ROLE OF THE LABOR MARKET ECONOMY IN THE CONTEXT OF EMPLOYMENT PROVISION IN THE CONDITIONS OF ECONOMIC TRANSFORMATION.....316

S.T. Doshmanova, B.Zh. Bolatova, A.A. Kurmanalina, B.M. Taskarina, A.M. Sapargali

THE ROLE AND IMPORTANCE OF SCIENCE IN STIMULATING ECONOMIC GROWTH.....325

Z.O. Imanbayeva, G. Mukina, Z. Babazhanova, Zh.K. Aimagambetova, G.D. Kenzhebayeva

EXPERIENCE OF THE EUROPEAN UNION COUNTRIES IN THE FIELD OF AGRICULTURAL COOPERATIVES.....336

B. Markhayeva, M. Beisenova, A. Murzaliyeva

ANALYSIS OF RELEVANT COSTS FOR DECISION MAKING IN RESTAURANTS.....347

S. Mussina, M. Assanova, A. Myrzhykbayeva, Y. Akbayev, A. Nagornaya

EXPLORING MIGRATION CAUSES: ANALYSIS OF THE RELATIONSHIPS BETWEEN COVID-19 AND INTERNATIONAL FLIGHTS DURING THE PANDEMIC PERIOD.....357

K.T. Nuralina, S.A. Azylkanova, J.A. Abylkasimova, L.M. Shayakhmetova, D.M. Akisheva FOREIGN EXPERIENCE OF STATE REGULATION OF REGIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT.....	369
B. Nurmaganbetova, G. Rysmakhanova, M. Kushenova, A. Mashayeva, A. Ospanbayeva THE PROBLEM OF ATTRACTING FOREIGN INVESTMENT IN THE INNOVATIVE SPHERE OF THE ECONOMY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	382
O. Ryskeldi, V. Shelomentseva, M. Mirkovic, A. Nurgaliyeva PROSPECTS AND CHALLENGES IN DIGITALIZATION OF AGRICULTURE.....	395
M.H. Saidov, N.A. Ashurmetova, B.B. Kalykova, G.M.Rakhimzhanova, G.T. Khamdamova THEORETICAL FOUNDATIONS OF ORGANIC AGRICULTURE.....	410
M.R. Sikhimbayev, G.N. Srailova, Z.K. Kaliaskarova, K.B. Zhumanazarov, A.Zh. Asainov DEVELOPMENT OF ASSESSMENT ON THE BASIS OF NATIONAL STANDARDS IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	422
A. Utzhanova, A. Zhagyparova ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF THE OIL FUTURES MARKET.....	439

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991-3494

Volume 1, Number 401 (2023), 357-368
<https://doi.org/10.32014/2023.2518-1467.444>

© S. Mussina^{1*}, M. Assanova¹, A. Myrzhykbayeva¹, Y. Akbayev¹,
A. Nagornaya², 2023

¹Karaganda Buketov University, Kazakhstan;

²Moscow International Higher Business School MIRBIS (Institute).

E-mail: mussina.74@mai.ru

EXPLORING MIGRATION CAUSES: ANALYSIS OF THE RELATIONSHIPS BETWEEN COVID-19 AND INTERNATIONAL FLIGHTS DURING THE PANDEMIC PERIOD

Mussina Svetlana – Master of economic sciences. Senior lecturer. Karaganda Buketov University, Kazakhstan

E-mail: mussina.74@mai.ru, <https://orcid.org/0000-0003-1647-3921>;

Assanova Maral – Candidate of economic sciences, associate professor.

Karaganda Buketov University, Kazakhstan

E-mail: massanova77@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-8092-5879>, ID: 57190606396;

Myrzhykbayeva Ainur – Candidate of economic sciences, associate professor.

Karaganda Buketov University, Kazakhstan

E-mail: ainurm2000@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-7183-7911>;

Akbayev Yerbolsyn – Candidate of economic sciences, head of finance department, Karaganda Buketov University, Kazakhstan

E-mail: erbolsyn.2011@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-4208-9106>;

Nagornaya Antonina – Moscow International Higher Business School MIRBIS (Institute), Karaganda, Kazakhstan

<https://orcid.org/0000-0001-6142-9677>.

Abstract. Travel restrictions, as well as increased risk perception by travelers, have changed travel patterns around the world during the COVID-19 pandemic. Thus, the aviation industry has been particularly affected by changing conditions. Many airlines have responded to the growing concern of passengers about COVID-19 infection by introducing safety measures to ensure safe flying. The current study examines the COVID-19 KAP1 data collected from different media houses and other local or national networks, both governed and privately owned. The data collected from the institutions will help us answer this topic's research question, as we intend to use it to analyze and calculate the effect of the pandemic on intentional flights.

The data contains 6602 responses or COVID-19-related information collected from different parts and regions of the country. The main aim of this report is to analyze the relationship between Covid-19 and international flights. The report seeks to understand if the spike in Covid-19 caused a decrease in the number of flights in the country and how it is affected on migration. As such, we can conclude that if the infection rate continues, it will continue to affect the traveling industry in the country.

Key words: migration, pandemic, international flights, income.

© С.Т. Мусина^{1*}, М.К. Асанова¹, А.Б. Мыржықбаева¹, Е.Т. Акбаев¹,
А.И. Нагорная², 2023

¹Академика Е.А. Букетова атындағы Қарағанды университеті;

²Мәскеу халықаралық жоғары бизнес мектебі MIRBIS (институт).

E-mail: mussina.74@mai.ru

КӨШІ-ҚОН СЕБЕПТЕРІН ЗЕРТТЕУ: ПАНДЕМИЯ КЕЗІНДЕГІ COVID-19 ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ РЕЙСТЕР АРАСЫНДАҒЫ БАЙЛАНЫСТЫ ТАЛДАУ

Аннотация. Саяхатқа шектеулер, сондай-ақ саяхатшылардың тәуекелді қабылдауының жоғарылауы covid-19 пандемиясы кезінде бүкіл әлем бойынша саяхат үлгілерін өзгертті. Осылайша, авиация өнеркәсібі өзгертін жағдайлардан ерекше зардап шекті. Көптеген авиакомпаниялар қауіпсіз ұшуды қамтамасыз ету үшін қауіпсіздік шараларын енгізу арқылы covid-19 инфекциясы туралы жолаушылардың алаңдаушылығының артуына жауап берді. Ағымдағы зерттеу әртүрлі медиа үйлер мен басқарылатын және жеке меншіктегі басқа жергілікті немесе ұлттық желілер жинаған COVID-19 қап1 деректерін қарастырады. Мекемелер жинаған деректер бізге тақырып бойынша зерттеу сұрағына жауап беруге көмектеседі, өйткені біз оны пандемияның қасақана ұшуға әсерін талдау және есептеу үшін пайдаланғымыз келеді. Деректерде елдің әртүрлі бөліктері мен аймақтарынан жиналған 6602 жауап немесе COVID-19-ға қатысты ақпарат бар. Бұл есептің негізгі мақсаты-Covid-19 мен халықаралық рейстер арасындағы байланысты талдау. Есепте covid-19 жиілігінің өсуі Елдегі рейстердің азаюына себеп болды ма және бұл көші-қонға қалай әсер еткенін түсінуге тырысады. Осылайша, егер инфекция деңгейі сақталса, бұл елдегі туристік индустрияға әсер етуді жалғастырады деген қорытынды жасауға болады.

Түйін сөздер: көші-қон, пандемия, халықаралық рейстер, табыс.

© С.Т. Мусина^{1*}, М.К. Асанова¹, А.Б. Мыржыкбаева^{1*}, Е.Т. Акбаев¹, А.И. Нагорная², 2023

¹Карагандинский университет имени академика Е.А. Букетова;

²Московская международная высшая школа бизнеса МИРБИС (Институт).

E-mail: mussina.74@mai.ru

ИЗУЧЕНИЕ ПРИЧИН МИГРАЦИИ: АНАЛИЗ ВЗАИМОСВЯЗИ МЕЖДУ COVID-19 И МЕЖДУНАРОДНЫМИ РЕЙСАМИ В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ

Аннотация. Ограничения на поездки, а также повышенное восприятие риска путешественниками изменили схемы поездок по всему миру во время пандемии COVID-19. Таким образом, авиационная промышленность особенно пострадала от меняющихся условий. Многие авиакомпании отреагировали на растущую обеспокоенность пассажиров по поводу заражения COVID-19 введением мер безопасности для обеспечения безопасных полетов. В текущем исследовании рассматриваются данные о COVID-19 KAP1, собранные различными медиа-домами и другими местными или национальными сетями, как управляемыми, так и находящимися в частной собственности. Данные, собранные учреждениями, помогут нам ответить на исследовательский вопрос по этой теме, поскольку мы намерены использовать их для анализа и расчета влияния пандемии на преднамеренные полеты. Данные содержат 6602 ответа или информацию, связанную с COVID-19, собранную из разных частей и регионов страны. Основная цель этого отчета – проанализировать взаимосвязь между COVID-19 и международными рейсами. В отчете делается попытка понять, вызвал ли всплеск заболеваемости COVID-19 сокращение количества рейсов в стране и как это влияет на миграцию. Таким образом, мы можем сделать вывод, что если уровень заражения сохранится, это продолжит влиять на туристическую индустрию в стране.

Ключевые слова: миграция, пандемия, международные рейсы, доход.

INTRODUCTION

The main aim of this paper is to analyze whether the change in Coronavirus (one variable) managed to create an effect or caused a change in international flights. For example, this report seeks to answer the question; does the spike in Covid-19 causes a decrease in the number of flights in the country? This report intends to do that because economic variables are always interpreted as random variables. As such, we will adopt the issues as a probability to ascertain the change in COVID-19 causes in international flights. Finding a correlation between two variables is rarely enough to conclude that a change in one variable causes a change in another. This is due to the nature of economic data: it is rare that we can conduct a controlled experiment that allows a simple correlation analysis to reveal causality. Instead, we can use econometric methods to effectively control other variables.

The aviation industry was impacted by the introduction of the novel coronas virus in 2020 due to the fact that the disease spread very first across almost 218 within a few months after it was first identified in Wuhan, China, by the end of 2019. After seven months, countries recorded a number of deaths and people admitted to the hospital due to COVID-19. As such, the government introduced travel bans as a mitigating measure to stop the spread of the disease from one part of the country to another or from within the country. As a result, this aspect greatly affected the aviation industry in the U.S. and other countries as well. Particularly this measure affected the tourist sector and also the hospitality industry. Hence, the main aim of this econometric report is to analyze the relationship between Covid-19 and international flights. The report seeks to understand if the spike in Covid-19 caused a decrease in the number of flights in the country.

Hypotheses. As a result of these variables, the report expects that the international flights index, which in this case is the outcome variable, would decrease and that if only the Covid-19 index, which in this case is the explanatory variable, increases as it will manage to trigger the causal effect. In others words, if the country records a high number of COVID-19 cases, it is possible that this will have an effect on international flights. Hence, the government will be forced to impose measures to restrict movements as a result of the virus, with the aim of curbing the spread from within the country and internationally. As a result, this will cause the outcome variable to shift in the positive direction, and this takes into account the number of cases being recorded as a result of the pandemic (Neuburger and Egger, 2021). In addition, the hypothesis to test the relationships between the two variables is analyzed to look at the relationships between the two variables in this causal claim that depending on how effective the international flights, which is the outcome variable here, take an index value of 0 to 1 as such the higher the value, the higher the effect on an international flight. This shows that there is a greater effect of the pandemic on international flights. On the contrary, if the value will manage to take a lesser value, let's say -1 to 0 cases, this would mean that there would be an increase in international flights. Hence, at this rate, this paper aims to focus on and understand the effects of the two variables; as a result, this will help the paper to understand the relationships between the first variable and the outcome variable.

The idea adopted in this report will help the paper to answer the research question: does the spike of Covid-19 causes a decrease in the number of flights in the country? Research question. Does the spike in Covid-19 causes a decrease in the number of flights in the country?

METHODS

The section will analyze the COVID-19 KAP1 data collected from different media houses and other local or national networks, both governed and privately owned. The data collected from the institutions will help us answer this topic's research question, as we intend to use it to analyze and calculate the effect of the pandemic on intentional flights. The data contains 6602 responses or COVID-19-

related information collected from different parts and regions of the country. Before we analyzed the data and made it ready for calculations, data cleaning was done to eliminate the missing numbers (Şengel et al., 2020). The data used in this section was gathered on March 30, 2020, when the pandemic was ravaging the country. Nevertheless, we will not analyze all the 6602 recorded cases; the paper will analyze the responses to our recorded cases from 50 media houses, as this is the group that the paper selected to work on effectively. Most importantly, the paper is going to adopt the use of *Gretl* to carry out the econometric analysis of the data of reposes or the outcome recorded (Wu et al. 2020).

As indicated earlier the COVID-19 cases will be the primary variables in this case and the international flights there being the outcome variable. This is because the paper seeks to demonstrate relationships between how COVID-19 factors impacted can have a possible or had impact on intentional flight (Mehmood et al. 2021). The report will additionally allow us to study and analyze the effect of Covid-19, which will take a value of 0,1, and in this case, close to 1 will be the worst-case scenario while close to 0 will reduce effects. Both will be regarded as qualitative because they will take a method of 0 to 1. As such the international flights being the outcome variable will be used to take the average different indicators such as international trips and trip risks.

As a result, in this project, we will use the trip internationally, trip risks, and Know 1 COVID-19 KAP1 (APPENDIX 1) to answer the research question of this paper using the *Gretl*.

This section will summarise the output of the data obtained from our sample data. It will provide the values of our data set. Hence, it will determine where the mean is and whether or the data defines the outcome of the paper (Zoran et al., 2020).

**SUMMARY STATISTICS
FREQUENCY DISTRIBUTION**

The data below shows the frequency distribution data analyzed by the *Gretl* econometric model and a plot made showing the entire frequency of the data used in this paper for analysis.

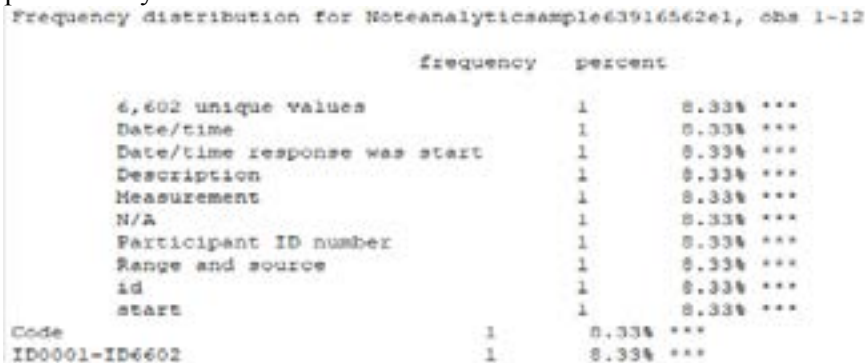

Figure 1. Frequency distribution data analyzed by the *Gretl* econometric model

Table 2. Frequency distribution

Frequency distribution for How many international trips by plan, obs 1-16			
	Frequency	Percent	
0=0; 1-2=1; 3-4=2; 5-6=3; 7	2	12.50%	****
Coronavirus is a contagious	1	6.25%	**
Extremely Low=0; Low=1; Mode	1	6.25%	**
How many domestic trips by p	1	6.25%	**
I believe my risk of catching	1	6.25%	**
True; False	1	6.25%	**
know_1	1	6.25%	**
missing among eligible	3	18.75%	*****
trip_dom	1	6.25%	**
trip_risk	1	6.25%	**
= 171 (2.61%)	3	18.75%	*****

The frequency distribution of trips made during the pandemic indicates that 18.75% missed flights during the period, and 6% believed that the trip made during the pandemic seasons were risky. Additionally, 6.25% state that they did not travel during the time because of the risk situation.

Table 3. Omega scaled frequency periods spectral density

Omega scaled frequency periods spectral density.			
0.39270	1	16.00	3.2577
0.78540	2	8.00	0.69460
1.17810	3	5.33	6.6497
1.57080	4	4.00	0.64657
1.96350	5	3.20	0.031079
2.35619	6	2.67	0.63833
2.74889	7	2.29	1.0034
3.14159	8	2.00	0.0099472

As such, the data shows the independent variables from the 50 states selected for the study; as such, we intend to use the variables to understand the output or the relationship between the effect of COVID-19 and international travel.

Table 4. The summary statistics of international travel

Summary statistics, using observations 1 - 6602 for the variable 'trip_int' (6391 valid observations)	
Mean	1.0627
Median	1

Minimum	1
Maximum	5
Standard deviation	0.28632
C.V.	0.26941
Skewness	6.3266
Ex. kurtosis	57.61
5% percentile	1
95% percentile	2
Interquartile range	0
Missing obs.	211

The summary indicates that the mean of the travelers was at 1.0, median one minimum of 1, maximum 5 and standard deviation of 0.2; this shows a clear indication of the positive relationship between COVID-19 and international travel.

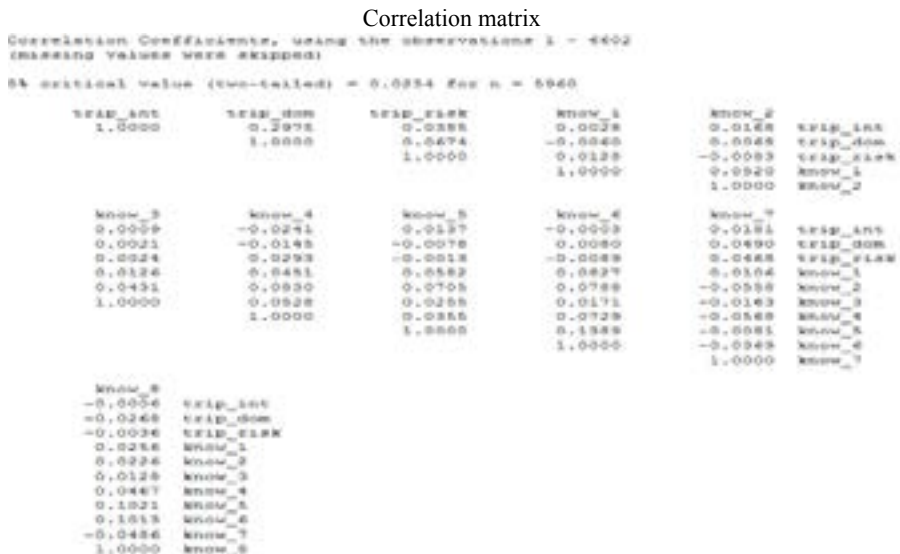

Figure 5. Correlation matrix

The correlations figure indicates that the international trip risks that were recorded so low during the pandemic season affected the aviation sector; as such, the travel risk indicates the value of 0.0385, 0.0674, and 1.00, which is supported by participants from the know_1 group.

Table 5. A comparison summary of international travel and domestic travel

	Mean	Median	S.D.	Min	Max
trip_int	1.063	1	0.2863	1	5
trip_dom	1.287	1	0.6248	1	5

There is no significant difference between integrational and domestic travel as they have the same maximum numbers. However, the major aim of the report is not to analyze domestic travelers and their relationship with the pandemic. The table just compares the outcome variable against domestic travel to gauge the impact of COVID- on the traveling industry.

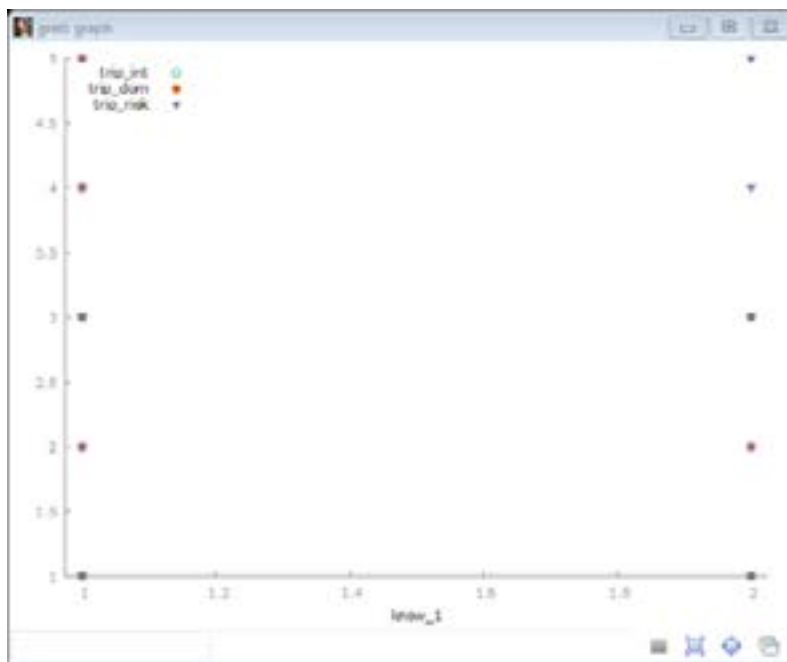

Figure 6 scatter plot.

The figure 6 shows a scatter plot with various indications of both international and domestic travel and the risk risks. At the level of 4, traveling both internationally and domestically was risky, as indicated by the scatter plot. This was possible because of the close relationship between the pandemic and the outcome variable (Namdar-Khojasteh et al., 2020). As such, the table shows some of the affected places and frequency spectral density. As such, it depicts that the pandemic largely impacted international traveling (Sulaymon et al., 2021). As such, the figure above shows the international traveling effects and the prevalence of the pandemic during the period. As such, the scatter plot shows a positive relationship as the international traveling affected during the pandemic increased while the prevalence of the disease was on an upward trends trend (Tanrıverdi et al., 2022). The densely dotted areas indicate the mostly effects of the prevalence of covid-19.

Upon analyzing the risk of traveling during the high pic of the pandemic, we found out that the risks were very high, which means that when the pandemic rates are recorded at higher numbers, it will affect international travel.

We had to ensure that the data presented in this report met the standards of the

classical linear model, which gave us an easy time assessing the validity of the regression results.

As such, we assume that the model represents the linear parameters, which are represented as follows:

$$y = B_0 + B_1x_1 + B_2x_2 + \dots + B_kx_k + u$$

The assumption in this report shows the satisfaction rate of this work because it is part of the IV linear. Additionally, the reports assume that the project’s data selection was made through random sampling. As such, the data sources used to help this report reach the desired goals were variations of different counties in the United States (Shakoor et al., 2022). As such, no county was excluded or not represented in the data provided. Additionally, the explanatory variables used in the paper are considered not to be perfectly collinear (Yang et al., 2021).

Nevertheless, the report introduced a zero conditional mean for the analysis of the results obtained for the study. This type of mean analysis was introduced for the report to understand the model’s explanatory values. As such, the paper had to ensure that the data used was only from the observed factors and not from the unobserved (Dingil et al., 2021). This is because of the prevalence of different determinants that contribute to chronic conditions and not just the economic factors, which are well known.

RESULTS

The report adopted different models to test the hypothesis of the studies, and as such, the complete output of each study is shown and addressed in this paper.

The first model

The number of people diagnosed with the COVID-19 virus and international travel;

$$\begin{aligned} Covid-19 &= B_0 + B_1(\text{international travel}) + U \\ &= 0.590 - 0.047(\text{international travel}) + U \end{aligned}$$

The interpretation of the results shows that a 1% increase in the pandemic resulted in traveling effects as measures would be enforced, and as a result, people will not travel due to the fear of being infected or catching the disease. Due to a diagnosis, the pandemic equally affects international travel, leading to a decrease of 0.047 in all the counties in the country. As the regression contains a *gretl* value represented by 0.327, this value shows that it is responsible for the total or the entire relationship, as the coefficient was very significant at 1%, as indicated by the signified value of the P-value of 0 and the largest t-values.

Table 6. *gretl*

Coefficients	Estimate	Std. Error	T value	(Pr(> t))
trip_int	0.047	0.001	52.04	< 2e-16 ***
COVID-19	0.327	0.002	274.92	< 2e-16 ***

The second model.

The second model adopted for the study that aimed at multiplying the linear regression had all the variables that the report required to explain the relationships associated with the social and the coronavirus pandemic. The project's outcome shows an increasing relationship, as shown by the model, and hence the evidence is higher at a *gretl* of 0.047. Additionally, the variables vary significantly. That if there is a surge in the cases of the pandemic, there will be a decrease in international traveling. Additionally, the effect of the pandemic on international travel will have the potential to affect the outcome at 1%. The p-value defines the significance of these factors.

DISCUSSION

Assessing the trend in which the pandemic has affected international travel in the country and other countries will help the report to have a focus or try to predict the future outcomes of the pandemic. Nonetheless, using dummy data to assess and analyze trends using the *gretl* econometric tool, the outcome was able to define and thus showcase the relationship between the pandemic and COVID-19 and international travel, which was the output variable in this work, which is relatively high when the t-value was calculated. Additionally, the results of the report have shown enough evidence to support the hypothesis of the paper, so it is clear that an increase in the surge of the pandemic will reduce the rate of international traveling a such, if the outcome of the pandemic is positive 1% then it means that the rate of international traveling will decrease due to risks and when it is -1% it shows an increase. This signifies a co-relationship between the pandemic and traveling both internationally and domestically. As such, it is important to note that the diagnosis rate of COVID-19 would always range between 0 and less than 20% of the total sample population presented for the study; hence, this affects the room for variants.

CONCLUSION

As noted from the paper's findings, there is a significant effect of COVID-19 infections on international traveling. Nevertheless, the main aim of this study was to conduct an Analysis of the Relationships between COVID-19 and international flights during the pandemic period. a study on linear regression analysis with continuous dependent variables on the effect of the Coronavirus on household incomes. As such, the finding states a correlation with the variables used in this study. As such, we can conclude that if the infection rate continues, it will continue to affect the traveling industry in the country.

REFERENCES

- Dingil A.E. and Esztergár-Kiss D., (2021). The influence of the Covid-19 pandemic on mobility patterns: The first Wave's results. *Transportation Letters*, 13(5-6). Pp.434-446.
- Mehmood K., Bao Y., Abrar M.M., Petropoulos G.P., Soban A., Saud S., Khan Z.A., Khan S.M. and Fahad S., 2021. Spatiotemporal variability of COVID-19 pandemic in relation to air pollution, climate and socioeconomic factors in Pakistan. *Chemosphere*, 271, p.129584.

Namdar-Khojasteh D., Yeghaneh B., Maher A., Namdar-Khojasteh F. and Tu J., (2022). Assessment of the relationship between exposure to air pollutants and the COVID-19 pandemic in Tehran city, Iran. *Atmospheric Pollution Research*, 13(7). P.101474.

Neuburger L. and Egger R., (2021). Travel risk perception and travel behavior during the COVID-19 pandemic (2020): A case study of the DACH region. *Current Issues in Tourism*, 24(7). Pp.1003-1016.

Sabaner E., Kolbakir F. and Ercan E., (2022). Evaluation of fatigue and sleep problems in cabin crews during the early COVID-19 pandemic period. *Travel Medicine and Infectious Disease*, 50. P.102430.

Şengel Ü., Çevrimkaya M., Genç G., Işkın M., Zengin B. and Sarıuşık M., (2020). An assessment on the news about the tourism industry during the COVID-19 pandemic. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*.

Shakoor A., Chen X., Farooq T.H., Shahzad U., Ashraf F., Rehman A. and Yan W., (2020). Fluctuations in environmental pollutants and air quality during the lockdown in the USA and China: two sides of COVID-19 pandemic. *Air Quality, Atmosphere & Health*, 13(11). Pp.1335-1342.

Su M., Hu B., Jiang Y., Zhang Z. and Li Z., (2022). Relationship between the Chinese main air transport network and COVID-19 pandemic transmission. *Mathematics*, 10(13). P.2348.

Sulaymon I.D., Zhang Y., Hopke P.K., Zhang Y., Hua J. and Mei X., (2021). COVID-19 pandemic in Wuhan: Ambient air quality and the relationships between criteria air pollutants and meteorological variables before, during, and after lockdown. *Atmospheric research*, 250. P.105362.

Tanrıverdi G., Ecer F. and Durak M.Ş. (2022). Exploring factors affecting airport selection during the COVID-19 pandemic from air cargo carriers' perspective through the triangular fuzzy Dombi-Bonferroni BWM methodology. *Journal of Air Transport Management*, 105. P.102302.

Wu X., Nethery R.C., Sabath M.B., Braun D. and Dominici F., (2020). Exposure to air pollution and COVID-19 mortality in the United States: A nationwide cross-sectional study. *MedRxiv*.

Yan Y., Shah M.I., Sharma G.D., Chopra R., Fareed Z. and Shahzad U., (2022). Can tourism sustain itself through the pandemic: nexus between tourism, COVID-19 cases and air quality spread in the 'Pineapple State' Hawaii. *Current Issues in Tourism*, 25(3). Pp.421-440.

Yang Q., Wang B., Wang Y., Yuan Q., Jin C., Wang J., Li S., Li M., Li T., Liu S. and Shen H., (2021). Global air quality change during COVID-19: a synthetic analysis of satellite, reanalysis and ground station data. *Environmental Research Letters*, 16(7). P.074052.

Yang Y., Cao M., Cheng L., Zhai K., Zhao X. and De Vos J., (2021). Exploring the relationship between the COVID-19 pandemic and changes in travel behaviour: A qualitative study. *Transportation Research Interdisciplinary Perspectives*, 11. P.100450.

Zoran M.A., Savastru R.S., Savastru D.M. and Tautan M.N., (2020). Assessing the relationship between surface levels of PM_{2.5} and PM₁₀ particulate matter impact on COVID-19 in Milan, Italy. *Science of the total environment*, 738. P.139825.

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

www: nauka-nanrk.kz

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Заместитель директор отдела издания научных журналов НАН РК *Р. Жәліқызы*

Редакторы: *М.С. Ахметова, Д.С. Аленов*

Верстка на компьютере *Г.Д. Жадыранова*

Подписано в печать 28.02.2023.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

27,5 п.л. Тираж 300. Заказ 1.

Национальная академия наук РК
050010, Алматы, ул. Шевченко, 28, т. 272-13-19